

Laura Pietiläinen

KUOLEMA JA MUITA KOMMELLUKSIA

Kuvataiteen koulutusohjelma

2018

KUOLEMA JA MUITA KOMMELLUKSIA

Pietiläinen, Laura
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Kuvataiteen koulutusohjelma
Toukokuu 2018
Sivumäärä:19
Liitteitä:1

Asiasanat: kuolema, kotieläimet, epäpuhtaus, kuvataide

Tämän kirjallisen opinnäytteen kahdessa esseessä käsitellään kuolemaa ja lihallisuutta monesta eri näkökulmasta. Tekstissä käsitellään pelkoa ja sen kokemisen muotoja suhteessa kuolemaan. Siinä ei oteta erityisemmin kantaa uskontoihin, vaan lähestytään lapsuudesta kumpuavaa tyhjyyden pelkoa. Esseessä Liha puhuu, kerrotaan enemmän suhteesta anatomiaan ja opinnäytteen taiteelliseksi osaksi toteuttamani maalauksen lähtökohtiin. Tekstissä käsitellään myös naiseutta uskonnon ja puhtauden näkökulmista feministisellä otteella.

DEATH AND OTHER CURIOSITIES

Pietiläinen, Laura

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Arts

May 2018

Number of pages: 19

Appendices: 1

Keywords: death, domestic animals, pollution, visual arts

This thesis has two essays that concentrate on death and corporal themes in various standpoints. It deals with fear of death in different shapes and concentrates especially on fear of emptiness that comes from childhood. Meat speaks essay is more about relationship to anatomy and basis of the graduation artwork. Text also covers womanhood through religion and pollution in a feminist grasp.

SISÄLLYS

1 ENSIMMÄINEN LUKU/ JOHDANTO	5
2 KUOLEMA	6
3 LIHA PUHUU	12
4 YHTEENVETO	17
LÄHTEET	18
LIITTEET	20

1 JOHDANTO

Olen tätä tekstiä kirjoittaessani törmännyt aiheisiin, joista olen ollut ehkä kiinnostunut jo pidemmän aikaa, mutta vasta nyt lukenut ja tutkiskellut aiheita ajatuksella. Olen valinnut lähes sattumanvaraisesti kirjoja, joiden aiheet kuitenkin nivoutuvat ajatuksiini ja toisiinsa. Olen pyrkinyt pitämään henkilökohtaisen otteen kaikessa, mutta myös provosoitunut joistain kirjoituksista ja kokenut tarvetta osoittaa epäkohtia yhteiskunnassa. Haluan kuitenkin pitää jokseenkin neutraalin näkökulman, sillä en kaikista aiheista voi tietää, muuttuvatko mielipiteeni myöhemmin. Nämä kaksi esseetä ovat osoittautuneet minulle tärkeäksi itsetutkiskelun välineeksi ja toivon niistä välittyvän lukijalle pohdittavaa.

2 KUOLEMA

Uskoisin, että kaikki ovat ainakin jossain vaiheessa pelänneet kuolemaa. Minä ainakin, lapsesta asti. Muistan jo pienenä heränneeni keskellä yötä tyhjyyden tunteeseen, kun minua ei enää olekaan, kaikki on pimeää ja en pääse sieltä pois. Sitä tapahtuu vieläkin säännöllisin väliajoin ja harhautan itseäni katselemalla hassuja videoita Youtubesta. Tähän ei liity mikään uskomuksistani tai uskonnoista, vaan pelko tyhjyyden tunteesta.

Viime aikoina kuolema on ollut monilla tavoin läsnä. Ensin jouluna perheemme koira kuoli, joka kirvoitti aiheen lopputyölleni. Sitten yhteisössä oli ikävä kuolintapaus ja samalla viikolla alakertani naapuri löydettiin asunnostaan. Kaikki tämä on saanut ajattelemaan asiaa eri kannoilta. Kuinka kuolema on läsnä koko ajan, mutta silti on niin pelottava. Kerrostaloni rappu haisi kalmalta useita päiviä. Lähdin kouluun ja törmäsin alaovella poliisiin ja ruumisautoon, iltapäivällä palatessani vastassa oli siivoojia haalareissaan ja maskeissaan. Haju oli vieläkin kammottava. Edelleen asunto on tyhjentämättä ja postiluukun yli on vedetty ilmastointiteippiä, ettei haju leviäisi. Kuitenkin työskennellessäni kuuntelen murhadokumentteja ja tai Youtubegenreä, jossa useimmiten yksi ihminen kertoo eri puolilla maailmaa tapahtuneista murhista tai kadonneista ihmisistä. Maalatessa niitä on mukavampi kuunnella kuin musiikkia, musiikki ajaa eri tavalla tunnekuohuihin ja mielialoihin, kun kuunnella jonkun kertovan yksityiskohtaisia kertomuksia traagisista tapahtumista. Miksei se pelota minua samalla tavalla?

Olen lueskellut Kalervo Palsan päiväkirjoja (Pitkänen 1990, toim.) sekä Paulo Coelho'n Veronika Päättää Kuolla (Coelho 2003/2012). Molemmissa kirjoissa kuoleman ja itsemurhan teemat ovat esillä jatkuvasti, mikä on saanut minut pohtimaan kuoleman merkityksiä muille ihmisille. Itselleni itsemurha kuulostaa niin pelottavalta vaihtoehdolta kuolemanpelkoisena, mutta mitä on, jos ei pelkääkään kuolla? Millaisia ajatuksia

ihmisellä on, jos kuolema tuntuu lohdulliselta ja turvalliselta vaihtoehdolta. Tietämättömyys pelottaa ja vaivaa kaikkia, uskoisin, ellei ole varma esimerkiksi uskonsa puitteissa siitä, mitä tulee tapahtumaan. Tunteeko silti epävarmuutta ja pelkoa?

Viimeyönä kuolemanpelko hiipi taas ajatuksiini, sain harhautettua sen taas hetkeksi, mutta uskon sen tulevan takaisin lähiaikoina. Se kulkee sykleissä, välillä en ajattele asiaa, kun taas toisinaan se tulee useampana yönä peräjälkeen. Kalvaa rintakehässä ja kun laitan silmät kiinni, näen vain pimeää. Pelkään tunnetta, etten pääsisikään pimeydestä pois enää ja jään ikuisiksi ajoiksi jumiin unen ja valveen rajamaille. Kuin musta aukko imaisisi sisäänsä ja jäisit kellumaan pystymättä tekemään asialle mitään, muttet myöskään kuolisi lopullisesti. En näe edes unikuvia, pelkkää mustaa, mutta tiedostaisin olemassaoloni. Olen toki kehitellyt teorioita, että mitä kuoleman jälkeen voisi olla, mutta ne eivät poista tyhjiydestä syntyvää ahdistusta.

Joillekin kuolema on lohdullinen, esimerkiksi vanhuuden tuoman haurauden myötä tai pitkällisen sairauden uuvuttamana. Masennuksen kanssa kamppailun jälkeen itsemurha tuo lohtua. Kalervo Palsa ei loppujen lopuksi ehtinyt tappaa itseään, vaikka puhuukin siitä päiväkirjoissaan lähes joka aukeamalla. Välillä hänen elämänhalunsa palasi, vaikka ongelmat piinasivatkin häntä koko elämän ajan. Toisaalta omia päiväkirjamerkintöjä selatessa huomaa, että aina on jokin vialla ja päiväkirjaan on helppoa purkaa ne asiat, joita ei voi ääneen välttämättä sanoa. Angstikirja. Mietin, että mitä ihmiset ajattelevat minun kirjoituksistani sen jälkeen, kun minusta aika on jättänyt. Haluan ehkä säilyttää ne piilossa jonkun löydettäväksi.

Tampereen taidemuseolla 1.6.-10.9.1989 Pidetyin näyttelyn Synty ja Kuolema näyttelyluettelossa on erilaisten ihmisten ja ammattikuntien kirjoittamia artikkeleita aihepiiriin liittyen. Näistä ensimmäinen, Erkki Väisäsen (1989) Elän kuolemaani saakka – kuolen syntymästäni lähtien, kiinnitti huomionsa. Hän kirjoittaa lääkärin näkökulmasta Ihmisen elinkaaresta ja lääketieteellisestä rappeutumisesta ja kuolemasta.

Kuinka nuorempana kokee olevansa lähes kuolematon ja keski-iän kynnyksellä huomaa rappeutuvansa, lähestyvän kuolemaa. (Pennanen, T. et al 1989) Coelho Veronika päätteli varhaisessa vaiheessa, 24 –vuotiaana, että hänen elämänsä olisi pian vain alamäkeä fyysisen rappeutumisen ja yksin jäämisen puitteissa (Coelho 2003/2012). Väisänen (1989) mukaan rappeutuminen alkaa jo syntymästä asti, eli ilmeisesti ihmisen kehitys on vain kuolemaan johtavaa kasvua ja rapistumista samanaikaisesti. Kai kaikki kehitys, mitä tapahtuu, tuhoaa aina hiljalleen jotain osa-alueita ihmisessä. Jännittävä ajatus kuvitella, että pieni lapsi olisi hiljalleen tekemässä kuolemaa, mutta niinhän se on, ei kukaan ole koskaan valmis tai kokonainen ihminen, edes siinä kohtaa, kun kuvittelee saavuttaneensa täydellisen aikuisuuden. Eihän sitä edes ole olemassaakaan. Ei satavuotias vanhuskaan ole täydellinen kokonaisuus. Siitä syystä Väisänen mukaan keski-ikäinen ihminen huomaa päättyvän nuoruuden ja vääjäämättä lähestyvän kuoleman, joka aiheuttaa masennusta. Tästä selviytyttyään kuitenkin todetaan, ettei kaikki ole ohitse ja jatketaan ehkä varmempaa tai tasaisempaa elämää. Tämä ei tietenkään päde kaikkiin ihmisiin.

Väisänen (1989) kertoo, että ihmisen eliniän viimeinen kriisi on kuolema, jota on käsitelty koko elämän ajan jollain tasolla. Kuitenkin mikä on kuolema ja missä sen määritelmät menevät, millä se mitataan? Väisänen pohtii, onko kuolema lääketieteellisesti todettu missä vaiheessa. Itse olen aina ajatellut, että kun aivot toiminta lakkaa on kuollut. Esimerkiksi lääkärisarjoja katsoessa usein on tilanteita, joissa pyydetään omaisilta lupaa elinluovutukseen aivokuolleelta henkilöltä, ja siitä aiheutuu draamaa, kun omaiset tuntevat edelleen sydämen sykkeen, jota pidetään yllä keinotekoisesti. Toisaalta entä koomapotilas? En tarkalleen tiedä, mikä on koomassa olevan ihmisen kyky aistia, mutta usein pitkittyneet koomapotilaat irrotetaan koneista ja annetaan kuolla, jonkinasteisen inhimillisyyden säilyttämiseksi. Silti esimerkiksi vakavasti sairaita, jotka itse haluavat kuolla tuskiensa helpottamiseksi, ei anneta valita ainakaan vielä Suomessa. Entä täysin tajuissaan oleminen, mutta ilman kykyä liikkua tai kommunikoida muuten, kuin silmiä räpäyttämällä? Vaikka kuinka pelkäisin kuolla, en osaa kuvitella, että minä itse haluaisin sellaisessa tilanteessa elää. Saattaa myös olla, että tilanne tai käsitykseni muuttuu vielä jokin päivä. Kuinka pitkälle lääketiede tai ihmiset ovat kuitenkin val-

miina menemään elämän säilyttämiseksi. Lääkärit uhraavat ikänsä pelastaakseen ihmisiä, mutta oppivat myös päästämään irti tarpeen tullen. Jotkut kirjoittavat elvytyskiellon tai kieltävät äärimmäisyyksin menevät menetelmät elämän säilyttämiseksi, sillä ne aiheuttavat enemmän haittaa ja tuskaa. Silti kuolema on väistämätöntä, oli se levollinen tai tuskaisa, aina sitä ei voi päättää itse.

Halusin olla kuolematon. Lueskelin nuorena kirjoja vampyyreistä ja kummituksista. Päätin, että jos minusta voi mitenkään tulla kummitus, haluan enemmän sen kuin pimeyden. Vaikka jäisin maanpäälle ikuisiksi ajoiksi vaeltelemaan kiinni jossain paikassa, on se parempaa, kun tyhjiys. En edes tiedä olisiko kummituksilla ajatuksia. Mitä jos olisinkin riivaava levoton sielu? Eri tarinat kertovat, että on kummituksia jotka vain vaeltavat ja kiertävät samaa rutiinia, jotkut taas yrittävät kommunikoida tähän maailmaan eri keinoin. Noidan Käsikirjassa (Maple 1983, 79) kerrottiin poltergeisteista. Ne olivat lapsen mielessä yksi hurjimmista asioista ja kirjan kuvituksessa kerrottiin rummusta, joka alkoi soida itsekseen. Olisiko tämä kuitenkin se, mitä haluan, pelotella viattomia lapsia yön pimeydessä turhautumaa purkaakseni, kun en pääse liikkumaan maailmojen välillä. Jos on maailmoja. Vampyyrinä olemisessa taasen on omat ongelmansa, niin kuin ihmisten tappaminen ja katsoa kaikkien läheistensä vanhenevan ja kuolevan. Ehkä sekään ei lopulta olisi ratkaisu. Elää jatkuvassa surussa läheistensä puolesta loputtomiin. Muistella satojen vuosien takaista aikaa tai sielunkumppania.

Palsa kirjoittaa päiväkirjassaan, kuinka hän on jo saavuttanut kuolematomuuden taiteilijana (Pitkänen 1990, 281). En tiedä tarkalleen, mitä hän sillä tarkoittaa itse, mutta toisaalta nykypäivänä katsottuna, hänen kirjoituksensa ja teoksensa ovat vielä olemassa ja tuoreessa muistissa ihmisten mielessä. Onko kuolematomuutta olla olemassa muistoissa, kuoleeko lopullisesti vasta kun kukaan ei enää muista? Mitä muut merkitsevät taiteilijat tai filosofit vuosisatojen tai tuhansien takaa sitten ovat, muuta kun tutkimuskohteita? Haluanko jäädä taiteellani historiaan? Mikä jottei, mutta mitä se minua myöskään hyödyttää enää kuolemani jälkeen. Toki jos taiteeni on merkityksellistä ih-

misille vielä myöhemmin, olisi se varmasti hienoa, jos sen voisin kokea. Entä jos minut unohdetaan, kuka minut unohtaa, ketkä minut tuntevat siinä vaiheessa? Entä jos kuolenkin huomenna, enkä ole ehtinyt vielä mitään, saatika saavuttaa kuolemattomuutta taiteilijana.

Jotkut sanovat, että kuollessa vapautuu. Mistä vapautuu? Tästä maailmasta ja sen tuomista velvoitteista vai kaikesta tuskasta, mitä tämä maailma aiheuttaa. Mitä on vapaus kenellekin. Ehkä totaalissa ahdingossa, panttivankitilanteessa tai teloitusrivissä kuolema voi tuntua vapauttavalta. Tai väistämättömältä, kuinka vain. Urheana sitä voisi ajatella olevansa tyyni ja lausua rukouksia kaikille jumalille, tai puhua itsensä ulos tilanteesta kuten elokuvissa, mutta todellisuus olisi varmasti toinen. Ehkä saisin sydänkohtauksen ennen, kuin luoti osuisi takaraivooni pelkästä pelosta. Polvet tutisevat ja ovat vetelät kuin spagetti. Itkua ja parkua ja äitiä ikävä. Tosin olisiko sitten vapaa vain olosuhteista, eikä todellisesta elämästä. Vankisellissä hirttäytyminen on ehkä enemmän verrattavissa itsensä vapauttamiseen, mutta onko se myös pelkuruutta ja vastuun pakoilua. Tätäkin tilannetta on vaikea kuvitella omalle kohdalle, toivon ainakin, ettei tällaista tilannetta tule käymään. Kuinka paljon siitä myöskin on elokuvaa ja fiktiota, dokumentit ja tv-sarjat vankiloista eivät kuitenkaan näytä koko totuutta. Coelho'n kirjassa, kun Veronika tekee päätöksen kuolla, hän ei halua kohdata vanhuutta ja sen mukanaan tuomaa rappiota, vältellä kärsimystä myöhemmässä elämässä. Toinen syy on maailman pahuus, ja kykenemättömyys sen parantamiseen. (Coelho 2003/2012, 14) Veronikalla on siis vapaus valita oma kohtalonsa. Kaikilla meillä kai on, ehkä vain halu ja rohkeus puuttunee.

Lopputyössäni olen maalannut kuolleen koiran. Perheemme lemmikin, joka menehtyi jouluna syövän uuvuttamana. Tai tavallaanhan se tapettiin ihmisten toimesta armomurhana, ettei kärsisi enempää. Ihmisiä tunnutaan pitävän kyllä hyvinkin hengissä samanlaisissa olosuhteissa. Pitkälle edennyt imusolmukesyöpä, jota olisi voinut enää lievittää kipulääkkeillä, ellei olisi halunnut käyttää äärimmäisiä keinoja leikkaamalla, muutaman kuukauden vuoksi. Siksi siis ehkä eettisempää päästää kiviustaan. Käsitteelin maalatessani tuntemuksia aiheeseen liittyen, ja se lievensi suruani jättäen lämpimän

muiston. Ainakin tämä koira on ikuistettu maalaukseen, säilyy toivottavasti vielä kauas minunkin jälkeeni, ellei se tuhoudu.

Nimesin teoksen Jane Doeksi, koska se voi kuvastaa kenen tahansa kokemusta kuoleesta läheisestä, lemmikistä tai ylipäättään käsitteenä. Jane Doe tarkoittaa tunnistamattoman naisen ruumista. Usein tilapäisesti, mutta on paljon selvittämättömiä tapauksia, joissa ihminen on jäänyt tuntemattomaksi. Tällaisista tapauksista olen maalatessani kuunnellut dokumentteja ja podcasteja lukemattomia määriä. Teoksen suurehko koko myös vaikuttaa kokemukseen, sekä nyljetty nahka sisäelinten kera voi jopa järkyttää. Uskon, että mikä tahansa eläin tässä kontekstissa aiheuttaa ihmisissä tunnereaktioita, mutta esimerkiksi teuraseläimen maalaaminen tuo hyvin erilaisia näkökulmia verrattuna lemmikkieläimeen. Ajattelin myös eläinten oikeuksia, kuinka identifioimattoman nimi voi olla lihatuotantoeläin, yksi muiden joukossa. Pelkkä ruho, abjekti.

3 LIHA PUHUU

”Sano minulle huhuu, se on liha joka puhuu ja se meidät yhdistää.”

Eppu Normaali – Urheiluhullu 1990

Irrotettujen sisäelinten ja ruumiin kuvaaminen on ollut läsnä taiteessani jo pitkän aikaa. Olen ollut kiinnostunut lihan kuvaamisesta, ja pikkuhiljaa se on siirtynyt sisäelinten puolelle. Teokseni olivat aluksi värimaailmaltaan hyvin pastellisia ja värikkäitä, mutta ovat vähitellen ainakin toistaiseksi muuntautuneet niin sanotusti ihonvärisempään suuntaan, kuitenkin pastellisia vivahteita unohtamatta.

Julia Kristevan teoksen abjektiteoriassa puhutaan siitä, kuinka abjekti on jotain identiteetin ulkopuolelta tulevaa vaaraa. Minuutta uhkaavia tekijöitä on kaikki saasta, joihin lukeutuu myös kuollut ruumis. Abjekti tarkoittaa poisheitettyä, iljettävää jätettä, jollainen ihmisestä tulee sen kuoltua ja muututtua ruumiiksi. (Kristeva 1993, 202) Mary Douglasin *Purity and Danger: An Analysis of Concepts of Pollution and Taboo* (2003/1966) teoksessa käsitellään puhtautta ja sen kulttuurillisia sidoksia uskontojen ja historian puitteissa. Millainen on länsimainen puhtauskäsitelmä verrattuna muunlaisiin kulttuureihin, mitä on saaste ja miksi tietyt asiat ovat saastaa ja toiset eivät ja kuinka tämä käsitelmä on erilainen erilaisten ihmisryhmien välillä.

Douglasin mukaan likaisuus on epäjärjestyksiä. Asiat, jotka eivät mene oikeanlaisen kaavan mukaan ovat epäpuhtaita, ja aiheuttavat ihmisessä ristiriitaa ja ahdistusta. (Douglas 2003/1966, 36–37) Puhtauden käsitelmät ovat kulttuurisidonnaisia ja esimerkiksi uskonnollisten rituaalien puhdistautumissäännöt saattavat olla lähtöisin käytännön syistä, etenkin ruoan suhteen. (em. 30–31) Kristeva (1993) teoksessaan viittaa Douglasin tutkimuksiin saastasta ja kuinka kehon rajojen yli tuleva erite on saastaa. (em., 200) Saasta on kuitenkin jaoteltu ulosteeseen ja kuukautisvereen, vaikka siihen sisältyy myös mätä ja sairaudet.

Luettuani Hannele Koivusen Madonna ja Huora (1995) teosta, ymmärsin paremmin Kristevan ajatuksia naisen saastaisuudesta ja sen syistä. Koivunen kertoo tekstissään naisia syyllistetyn pahuudesta ja seksuaalisuuden vaaroista jo tuhansia vuosia erilaisen uskontojen ja niiden käsityksien vuoksi. (Koivunen 1995, 93–94, 96, 99). Naisen seksuaalisuus on pelottavaa ja uhkaavaa, kuukautiset ovat likaista saastaa, jota täytyy välttää. (em. 40, 53) Kaikilla kolmella, Koivunen, Kristeva ja Douglas on selkeä yhteys naiseuden pahuuteen ja ongelmiin patriarkalisessa yhteiskunnassa. Koivunen (1995) perustelee sen osittain nimenomaan juutalaisuuden näkökulmasta, kuinka Eeva luotiin Aatamin kylkiluusta, sillä maan tomusta Aatamin kanssa samanvertaisena luotu Lilith karkasi paratiisista, sillä ei halunnut olla alempiarvoinen, jollaiseksi Eeva myöhemmin luotiin. Eeva myöskin söi hedelmän hyvän ja pahan tiedon puusta käärmeen houkuttelemana ja sai heidät karkotetuksi paratiisista. Samoin kun Pandora avasi lipaan ja päästi pahuuden maailmaan. (em.)

Nainen on kuvattu syntiseksi monilla eri tavoin aikojen alusta asti, ehkä juuri pelon ja tietämättömyyden vuoksi. Nainen on halun kohde, mutta "hyvänä äitinä" epäseksuaalinen. Naisen seksuaalisuutta on hallittu miesten toimesta ja naisesta tulee likainen toteuttaessaan esimerkiksi vapaampaa seksuaalista käyttäytymistä. Siksi nainen on ollut omaisuutta ja neitsyenä valuuttaa, joka hyödyttää vain aviopuolisoa tai isää. Näin edelleen tapahtuu. Ja vaikka ei tapahtuisi, on nämä käsitykset juurtuneet niin syvälle yhteiskuntaan, ettei niitä ole onnistuttu kitkemään vielä tänäkään päivänä. Edelleen Suomessakin kirkko saattaa opettaa "perinteisiä arvoja" kunnioittavaa käytäntöä, joka saattaa olla vahingollistakin. Muistan oman pääni olleen pitkään sekaisin nuorena, kun olin kasvanut uskonnollisessa koulussa.

Omat puhtauskäsitykseni ovat joissain asioissa häiriintyneet länsimaalaisen liiallisen hygienian vaatimuksista, käyttäytymisnormeista ja säännöistä. En ehkä ole koko aikaa neuroottinen käsienpesijä, mutta esimerkiksi jos joku tarjoaa sipsejä pussista, en voi koskea kuin yhteen, ettei käsistäni siirry saastuttavia tai tartuttavia elementtejä muiden

suuhun. Saastan ja sairauden pelko on hyvin yleistä nyky-yhteiskunnassa kun kaiken tarvitsee olla kliinistä, ollaan tietoisempia eri tartuntatavoista ja sairauksien vaikutuksista. Hoitomenetelmät ovat kehittyneet lähes kaikkivoipaisiksi, mutta samaa myötä esimerkiksi antibioottiresistenssi on kasvava uhka ja pian sen tilalle on keksittävä muita keinoja. Esimerkiksi pakko-oireisessa ahdistuneisuushäiriössä tyypillisiä oireita on liiallinen puhtauden tarve ja usein siihen vaikuttaa juurikin pelko ympäristön vahingoittamisesta eri tavoin, pelätään saastuttavan muita tai muiden saastuttavan itsensä tartuntataudeilla. Siksi juuri oma koti tai keho puhdistetaan jatkuvasti ulkoiselta saastalta, tai vaihtoehtoisesti pelätään itse tartuttavansa muita.

Sisäelimet teoksissani painottuvat pääasiassa ruuansulatuselimiin, keuhkoihin ja sydämeen. Myös kohtu ja munasarjat ovat toisinaan läsnä teoksissani. Kuollutta lemmikkiäni kuvastavassa teoksessa, sisäelimet ovat enemmän omakuvaa ja korostavat niitä alueita, joissa tunnen. Kun ajattelen, ettei koiraa enää olekaan, tunnen jännityksen ja onton kalvavan tunteen jossain keuhkojen ja sydämen välissä, hieman vatsanpohjassa. Muissakin maalauksissa on selkeä tunnelataus siihen viitteelliseen elimeen, tai massarykelmään peilattuna omasta kehosta. Maalaamani sisäelimet ja niitä muistuttavat massat ovat omia tunteitani ja ruumiillisia tuntemuksia eri elämänvaiheissa. Koen oman kehoni elimet mielenkiintoisiksi ja herkästi jään "tunnustelemaan" miltä ne tuntuvat ja kuvittelen minkä muotoisia ja värisiä ne ovat, vaikka maalaustapani ei olekaan inhorealistinen. Värimaailmani sisäelimissä on värikäs ja hetkittäin pehmeän pastellinen. Elimet eivät siis ole todellisia, vaan olen tutkinut anatomiaa, piirtänyt luonnoksia ja sitten unohtanut tietoisesti, miltä niiden kuuluisi näyttää. Haluan kuvitella niiden pehmeiden ja limaisuuden, kauniit kuultavat värit ja kiillon niiden pinnassa. Miltä kasa suolia tuntuu, kun nostaa ne vielä lämpimästä ruhosta. Olen tosin sen verran vieraantunut kaupunkilaissielu, että haluan pitää tämän mielikuvituksen tasolla, mutta haluan visualisoida mielikuvaa taiteessani eri tavoin. Kuvitella uudenlaisia kuvitteellisia elimiä oikeiden rinnalle. Maalata, miltä keuhkoni tuntuvat, eikä miltä ne näyttävät. Maksa on enemmän sappinesteen värinen massa, kun ruskea möykky. Haluan tutkia kiiltoa ja kolmiulotteisuutta. Teoksistani on sanottu, että vaikka ne ovat ällöttäviä, ne ovat kauniita.

Eero Ojanen (2001) kirjassaan *Kauneuden Filosofia* kertoo, kuinka taiteen tarvitsisi kehittyä tavoittelemaan äärimmäistä kauneutta (em. 93–94), eikä keskittyä shokeeraamaan inhottavuudella ja väkivallalla mässäilyyn. Itse olen tästä eri mieltä. Toki 2000-luvun alussa elettiin hieman eri ajatusmaailmassa siitä, että kaikki paha on jo keksitty ja näytetty televisiossa, jolloin ihminen turtuu väkivallan kuviin eikä enää saa siitä mitään uutta irti. Hassua kuitenkin on, että Ojanen yrittää olla innovatiivinen keksiesissään, että täytyisi pyrkiä taiteessa täydelliseen kauneuteen sen vastapainoksi. On toki kaunistakin taidetta, mutta kuka sen määrittää on taas eri asia. Itse koen maalaamani sisuskalut kauniina, niiden värit ja muoto rauhoittavat minua. Lisäksi pidän kontrastista, jota ne luovat ollessaan samaan aikaan ällöttäviä, mutta saavat ihmiset tuijottamaan tarkemmin niiden toteutustapaa alkujärkytyksestä selvittyään. Mitä siis olisi äärimmäinen kauneus? Ojanen (2001) puhuu jumaluuden tavoittamisesta ja filosofiselta pohjalta tarkasteltuna tehtävä kuulostaa lähes mahdottomalta. Tai ehkä onkin, koska kauneutta määrittelee katsoja, ei filosofia.

Sisäelimiä on tutkittu jo vuosisatoja, ihmiset ovat aina olleet kiinnostuneita anatomista ja lääketieteestä. Toki aikanaan on käytetty tutkimuksissa epäeettisempiä menetelmiä verrattuna nykypäivään, mutta toisaalta ilman näitä tutkimuksia ei oltaisi siinä missä nyt olemme. En siis koe, että kiinnostukseni aiheeseen olisi mitenkään epävanomaista. Jo 1700-luvulla on tehty vahanukkeja, naisia, jotka voi erotella anatomisesti korrekteihin osiin paljastaen lopulta sikiön naisen sisällä. Näitä versioita on toki vanhempiakin, mutta ensimmäinen luonnollista kokoa olevat vahanuket ovat lähteneet tästä eteenpäin. Lienee ensimmäinen ja kuuluisin, on Joanna Ebensteinin (2016) *The Anatomical Venus* teoksen mukaan *Medici Venus*, Florencessa tehty naishahmo alkuperäisessä lasivitriinissään. Tätä varten tutkittiin lukuisia ruumiita ja sen uskotaan nykyäänkin olevan anatomisesti hyvin tarkka. Sen tarkoituksena olla kaunis anatomian opetusväline. Siihen ja kaltaisiinsa on vangittu naisen herkkä ja levollinen olemus, ei ihan kuolleen, vaan enemmänkin nukkuvan naisen kasvot.

Kävin viimeksi Lontoossa vieraillessani kahdessa jokseenkin makaaberissa museossa, Hunterian Museumissa ja Wellcome Collection and Libraryssa. Näistä Jälkimmäisessä oli pienempiä ja erilaisia versioita anatomisista malleista, oli norsunluusta kaiverrettuja pienen pieniä hahmoja, joilla oli irrotettavat vatsat paljastaen vauvan, ja suurempia, jotka olivat vain naisen alaruumista esittäviä, mahdollisesti lääkäreille synnytysvalmennukseen käytettyjä malleja. En muista miltä vuosisadoilta ne olivat, mutta tämä trendi oli voimissaan aika pitkään, kun ihmiset yrittivät ymmärtää ja kehittää lääketiedettä. Hunterian Museumissa sen sijaan oli lasipurkkeihin säilötty tuhansia näytteitä. Alakerrassa oli eläimiä, hyönteisiä ja äyriäisiä kaiken muun ohella lukemattomat määrät lattiasta kattoon. Muhjuisia joskus eläneitä olentoja, joiden värit ovat hiipuneet ja jäljellä on vaaleaa väritöntä massaa. Museon perustaja John Hunter keräili näytteitä eri lajeista 1700-luvulla, joten tämä on ollut selkeä trendi. Yläkerta huoneessa oli pyhitetty ihmisen jäänteille. Pääasiassa siellä oli luunäytteitä, mitä kuppa tekee pitkälle edetessään, mutta myös sikiöitä säilöttynä purkkeihin kaikissa eri kehitysvaiheissaan. Ne ovat painuneet eniten mieleeni, kuten myös pala ihmisen kasvojen ihosta, johon oli ruiskutettu punaista väriainetta säilömisvaiheessa ja se näytti edelleen täysin tuoreelta. Lähes elävältä.

Olen miettinyt kiinnostustani makaaberiin ja anatomiaan. En tiedä aloinko liian nuorena katsomaan sairaalasarjoja, vai olisiko se ollut jotain, mihin olisin päätenyt joka tapauksessa myöhemmin. Olen kuitenkin tyytyväinen valitsemaani polkuun. Se on avannut minulle paljon ovia ja jatkaa kiehtomistaan. Vaikkei minusta ehkä koskaan tullut kirurgia, josta haaveilin, niin voin silti taiteessani tutkia ja luoda tätä kiehtovaa ja kaunista, uskomatonta maailmaa. Kaikki aloittavat piirtämisen ihmisestä. Se on tutuin kuva minkä tiedät silloin, kun et ymmärrä vielä ympäröivää maailmaa. Ihminen on lähes ainoa asia, minkä kuvittelee tuntevansa vielä aikuisenakin läpikotaisin, mutta silti kaikki ovat arvaamattomia yksilöitä. Ihmisen kehossa on niin paljon tutkittavaa, ettei se lopu koskaan.

Ihminen on lihaa ja verta ja elimiä, eritteitä, paskaa ja ajatuksia. Minä olen tätä kaikkea.

4 YHTEENVETO

Lukeminen ja ajatusten kirjoittaminen on ollut avartava kokemus pitkästä ajasta omien kiinnostuksen kohteiden ja tunteiden selvittämiseksi. Uskoisin, että näistä aiheista on tarve kirjoittaa itselleen vielä muitakin tekstejä, sillä tämä on vasta alkua. Opinnäytetyön kirjoittamisprosessi on avannut minulle paljon uusia näkökulmia ja laajentanut kiinnostustani eri osa-alueille, muunkin kun kuvataiteen muodossa. Koen, että minusta tulee taiteilijana valveutuneempi ja viisaampi, jos jatkan tutkimuksia omalla ajallani tämän jälkeen.

Luin ennen paljon, mutta se jäi jostain syystä vähemmälle joitain vuosia sitten. Siksi tämä on ollut haastavaa, mutta saanut uudelleen lukemisen kipinän syttymään. Nämä tekstit eivät myöskään olleet helpoimmasta päästä aloittaa uudelleen, mutta en myöskään ole missään muussakaan asiassa mennyt helpoimman kautta, jos on jotain täytynyt opetella. Kärsivällisyys ei ole parhaimpia hyveitäni, mutta maalatessa keskityn tuntikausia. Maalaaminen rentouttaa ja saa käsittelemään ja purkamaan ajatuksia. Kirjoittaminen ehkä selkeyttää muita asioita enemmän ja en keskity vain vellomaan tunteissa tai henkilökohtaisissa asioissa. Voin tutkia yhteiskunnallisia asioita tai vihdoinkin oppia ymmärtämään filosofiaa.

LÄHTEET

Coelho, P. 2003/2012. Veronika päättää kuolla. (suom. Pernu S.) Helsinki: Bazar.

Ebenstein, J. 2016. The Anatomical Venus. Lontoo: Thames & Hudson

Koivunen, H. 1995. Madonna ja huora. Helsinki: Otava

Kristeva, J. 1993. Puhuja subjekti. Tekstejä 1967–1993. (suom. Sivenius, P.) Helsinki: Gaudeamus

Maple, E. 1983, Noidan käsikirja. (suom. Helasti, P.) Helsinki: Tammi

Ojanen, E. 2001. Kauneuden filosofia. Helsinki: Kirjapaja

Pennanen, T., Suominen, T. Passi, L & Ilmonen A. 1989: Synty ja kuolema. Tampere: Tampereen taidemuseon julkaisuja

Pitkänen, M-L (toim.),1990. Kalervo Palsan päiväkirjat. Merkintöjä vuosilta 1962–1987. Helsinki: WSOY

Seppä, A. 2012. Kuvien tulkinta. Helsinki: Gaudeamus

Väisänen, E. 1989. Elän kuolemaani saakka - kuolen syntymästani lähtien. Teoksessa: Pennanen, T., Suominen, T. Passi, L & Ilmonen A. 1989: Synty ja kuolema. Tampere: Tampereen taidemuseon julkaisuja

Internetlähteet:

Royal College of Surgeons

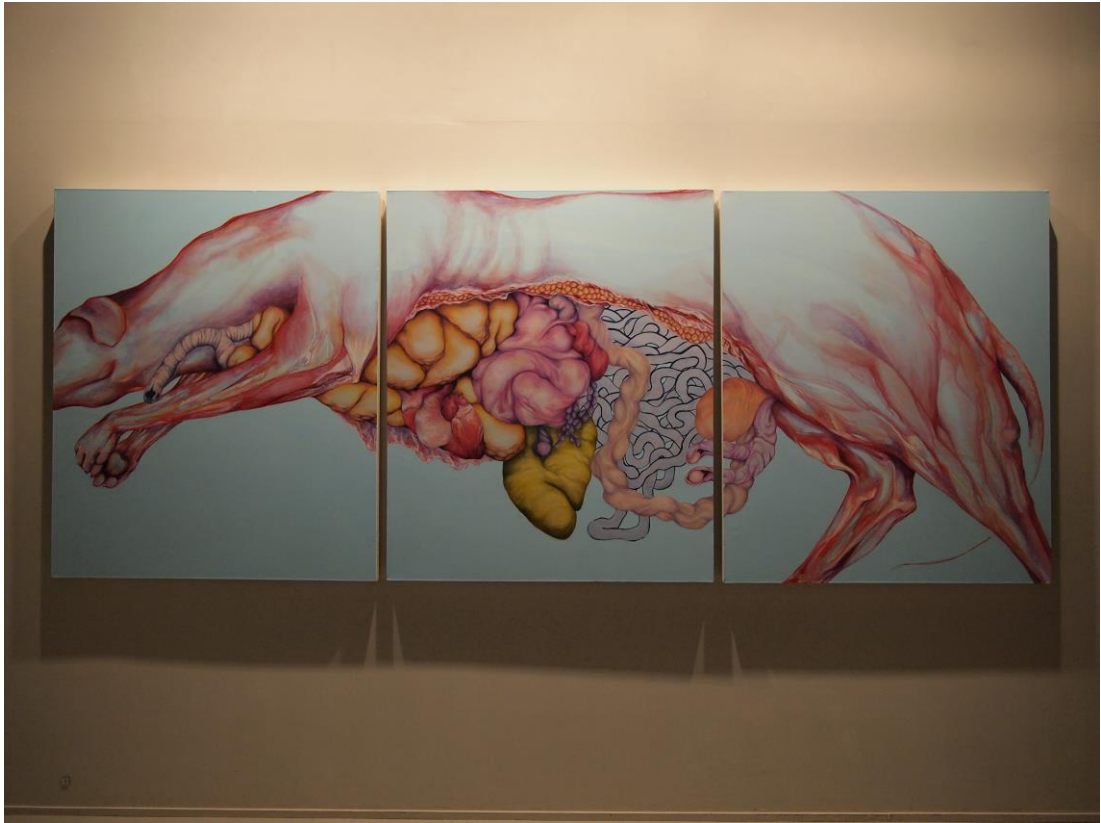
<https://www.rcseng.ac.uk/museums-and-archives/hunterian-museum/about-us/john-hunter/>

(luettu 21.5.2018)

Muut:

Eppu Normaali – Urheiluhullu, sanoitus Martti Ilmari Syrjä, 1990

LIITTEET

Jane Doe, 2018 Kuva: Saara Nurmi